

er rummet et abstrakt ikke individualiseret begreb – for den sidste en konkret del af kulturlandskabet. Siden 1933 har de to discipliner imidlertid udviklet nye teorier i det fælles grænseområde og står idag langt mere sammenarbejdede end dengang. Denne udvikling må vel nok i hovedsagen ses som et resultat af engelske og amerikanske forskeres arbejde, men professor Kraus har også accepteret tanken om, at de to fagdiscipliner hører snævert sammen. Det fremgår af de følgende essays, i hvilke man ikke blot finder forståelse for den økonomiske metodiks anvendelse i geografiens tjeneste, men også ser forsøg på at genoplive den regionale syntese som et led i den anvendte geografi. Den tyske geografis studium af kulturlandskabet har således også bidraget til en bedre forståelse af den regionale planlægnings problematik.

Professor Kraus' bog er interessant at læse, men stoffets tilegnelse hæmmes noget, fordi der opereres med et begrebsapparat, der vel er fremmet for de fleste danske. Det gælder således sondringerne mellem geo-økonomi – wirtschaftsgeographie, og det gælder de forskellige værdier, der tillægges ordet »raum«.

Per Kongstad.

G. G. Kotow: *Agrarverhältnisse und Bodenreform in Deutschland. I—II.* Deutscher Bauernverlag. Berlin 1959. (Oversat fra russisk). 15 × 21,5 cm. 259 og 340 s. DM 15,00.

Kotows bog er et politisk-økonomisk værk – en studie i Tysklands landbrug målt med den marxistisk-leninistiske landbrugsteori alen. Det politiske grundsyn har bestemt bogens opbygning og dens konklusioner, og netop derfor er det umuligt at underkaste den en helhedsvurdering med henblik på om den er nyttig eller ej – det er og bliver et trosspørgsmål. Den falder i tre dele. Første del behandler landbrugets sociale struktur i mellemkrigstidens Tyskland – der gives en skildring af landbrugspolitik og ejerforhold i landbruget – og forfatteren påpeger, at det borgerligt kapitalistiske og senere det nazistiske styre førte til »kapitalkoncentration« og relativ stagnation i landbruget.

Anden del behandler landbruget i efterkrigstidens Østtyskland (DDR); der gøres rede for det politiske systemskifte og det nye regimes landbrugspolitik, jordreformen i fyrreerne og den begyndende kollektivisering i halvtredsernes første halvdel er ifølge forf. de grundpiller, hvorpå et nyt – mere demokratisk og bedre arbejdende tysk landbrug bygges. På baggrund af denne politisk bestemte omvæltning i det østtyske landbrug vurderer forf. da slutteligt landbrugsudviklingen i Vesttyskland (Forbundsrepublikken), og som det var at vente, når han til den konklusion, at det borgerligt-kapitalistiske styre har videreført tredivernes landbrugspolitik – til skade for den vesttyske bonde – og til gavn for herremanden. Han indrømmer ganske vist, at jordreformer, økonomisk hjælp til landbruget og stigende mekanisering er resulteret i stigende produktivitet og større totalproduktion, men alt dette har blot været til gavn for den store og middelstore jordbesidder, små jordbesiddere har tværtimod lidt under rationaliseringen af landbruget – med nedlæggelse af brug og bortvandring fra landbruget til følge.

Her er netop et punkt, hvor forståelsen af forf.s argumentation vil svigte for mange i vesten. Han stiller sig på den lille jordbesidders side i tilfæl-

det Vesttyskland og fordømmer dernæst ethvert trin i udviklingen, der går det lille brug imod, uanset dets samfundsøkonomiske virkninger. Omvendt fremhæves de selvsamme reformers samfundsmæssige værdi – når de foretages i øst – uanset om de rammer det lille brug eller ej. Nøglen til forståelsen af denne argumentation ligger vel i det politiske plan. Den østlige forskning er ideologisk engageret – efter definitionen: Hvis urentable landbrug nedlægges i Vesttyskland er det kapitalistisk koncentration – sker det samme i Østtyskland (eller USSR) er det rationel og ønskelig omdirigering af produktionsfaktorerne.

Kan man udholde eller acceptere dette grundsyn, har bogen måske meget at byde på – kan man ikke, får man nok lettere orientering om de faktiske produktionsforhold – ejerforhold m. v. i den tilgængelige offentlige statistik, end ved at gennemlæse bemeldte værk. *Per Kongstad.*

J. A. Steers: The Coast of England and Wales in Pictures. Cambridge University Press 1960. 19 × 28 cm, 146 sider, 167 billeder og 19 kort. 30 sh.

Professor Steers i Cambridge har i en række værker beskrevet Englands kyster og tolket kystformerne som resultat af sammenspillet mellem geologisk struktur og de i kystzonen virkende havkræfter. Den her foreliggende publikation er en billedsamling udvalgt af en kystforsker blandt de bedste foreliggende landskabsbilleder og luftfotografier. Reproduktionen er upåklagelig, og bogens dimensioner tillader gengivelser i stort format – to forhold, der i forbindelse med udvalgets kvalitet gør denne billedsamling til en strålende oplevelse, ikke alene for enhver, der interesserer sig for kystmorfologi, men for alle, der har sans for naturoplevelsers mangfoldighed.

De kortfattede kommentarer til hvert billede giver såvel vejledning for den almindeligt interesserede betragter som for den specielt interesserede, idet den nødvendige faglige information ydes gennem anvendelse af præcise fagtermini.

Et afsluttende kapitel giver en regionalt ordnet beskrivelse af kysttyperne og disses afhængighed af områdernes skiftende geologiske opbygning. En række geologiske kortskitser dækker hele det behandlede område, og på et nøglekort er samtlige fotograferede lokaliteter angivet.

At gennemgå bogens billeder under benyttelsen af teksten er som at deltage i en vellede kystekskursion, der starter i Kent, langs Kanal-kysten, Cornwall's og Wales' kyster, føres nordpå til den skotske grænse, hvorefter der fortsættes langs Nordsø-kysten sydpå til Thames-mundingen.

Bogen bliver tillige en slags håndbog i kystmorfologi takket være det forhold, at såvel Englands geologiske bygning som kysternes eksponeringsforhold varierer så stærkt fra sted til sted, at praktisk talt samtlige kystformer og udviklingsstadier bliver repræsenteret: klippe- og klintekyster i talrige modifikationer, marine opbygningsformer som tanger, odder og vinkelforlande og marskflader, – kun enkelte klimatisk betingede varianter som tropiske mangrove- og koralkyster må nødvendigvis mangles. Sammenspillet mellem naturlandskabet og kulturgeografiske elementer som havneanlæg, byplaner, dyrkningsfelter og trafikliniemønstre er også illustreret på mange måder. De mange arkæologiske vidnesbyrd om tid-